

Umjetnost tkanja u Molvama

Molve, 2025.

O tkanju, tkanim predmetima i mustrama

Vesna Peršić Kovač

Na području Podravine pa tako i u Molvama većina stanovništva nije bila u mogućnosti kupovati tkanine ili gotove uporabne, odnosno odjevne predmete pa su ih žene morale same izrađivati na tkalačkom stanu. Ručni tkalački stan ili *nared* kako ga nazivaju Molvarci bio je dio pokućstva, osobito tijekom zimskih mjeseci. Osim *nareda* svako je domaćinstvo posjedovalo i druge alate kojima su se lanene ili konopljene stabljike obrađivale da bi se od njih dobila tekstilna vlakna, pređa i na kraju tkanine. Nabrojimo samo neke od njih: stupe, trlice, grebeni, preslice i kolovrati, vitla i *vitlenke*, snovače... Njihovu upotrebu pratili su karakteristični zvukovi koji su obilježavali svakodnevicu podravske žene ispunjenu neprekidnim radom. Kada je postupak obrade već doveo do gotove niti, nju je trebalo *snovanjem* pripremiti za rad na *naredu*, a za to je bila neophodna dobra koncentracija i poznavanje matematike kako bi tkanina, a onda na njoj i mustra izgledala savršeno. Mustre ili uzorci na tkaninama izrađivali su se različitim tehnikama, od kojih je u Molvama zahvaljujući Katici Lončar sačuvano tkanje *na prebor* kojim se uvođenjem obojenih niti u osnovu ili potku dobivaju željeni ornamenti. Ovom tehnikom ukrašavali su se stolnjaci, male stolne *prekrivke* ili *stolnice*, plahte, ručnici, jastučnice i dekorativni tekstil manjih dimenzija. Ovi predmeti čovjeka prate u svim životnim situacijama, od rođenja do smrti. Pored uporabne funkcije, bitnu ulogu imaju, kako u godišnjim, tako i u životnim običajima. Plahta, *plajet* predmet je sačuvan još od praslavenskog razdoblja, koji pod nazivom istoga korijena nalazimo kod svih Slavena. U ta davna vremena služila je, kao i platno od kojeg je načinjena, i kao platežno sredstvo. Radi se o pravokutnom predmetu sastavljenom od dvije pole platna i uz rub ukrašenom ovisno o namjeni. U Molvama se ovaj predmet naziva *vilan*, a posebno se isticao onaj

izrađen za prvu bračnu noć specifično ukrašen crvenim koncem na uzglavlju. Koristio se samo te noći, a kasnije čuvao kao uspomena. *Vilanom* se zakrivala postelja roditelja, a služio je i za pokrivanje odra. Čest predmet koji se izrađivao na naredu bio je i ručnik koji je osim za svakodnevnu uporabu služio i kao ukras doma ili pak kao dar kod životnih običaja poput svatovskih ili pogrebnih. *Stolnicama*, *stolničkama* se pokrivala košara s hranom koja se nosila roditelji ili na uskršni blagoslov u crkvu, objedovanje u polju i slično. U prošlosti je u Molvama obavezan dio mladenkine opreme morala biti *stolnička* koja se koristila u slučaju smrti malog djeteta za pokrivanje odra. Osim navedenih predmeta koristile su se i *na prebor* ukrašavale i različite *prekrivke* ili *prekrivači* za škrinje i stolice te jastučnice za uzglavlje ili manje ukrasne jastučice. Posebno zanimljiv uporabni predmet, ali i modni dodatak bile su torbe koje su služile đacima za nošenje pločica u školu ili pak putnicima i hodočasticima koji su u njima prenosili skroman objed.

Danas se u Molvama još uvijek izrađuju predmeti tkani na *naredu* i ukrašeni tehnikom *na prebor* kojom se na bijeloj podlozi izrađuju različiti motivi u crvenoj, ali i drugim bojama. Originalni predmeti s kojih se uzimaju motivi ili mustre u pravilu su ukrašeni crvenim pismom, a mustre se s njih skidaju brojanjem i iscrtavanjem na kvadratnom papiru. Izvor za izradu uzoraka je priroda ili okoliš koji su nepresušna inspiracija tkalja. Osim ove vrste ornamenata, javljaju se stilizirani geometrijski motivi ili pak različiti simboli vjerskog ili nacionalnog opredjeljenja. Svi oni šalju različite poruke, a ponajviše svjedoče o vještini i nadarenosti autorica. Motive na svoje radove Katica Lončar najčešće preuzima sa starih predmeta koji su obiteljsko naslijeđe. Među najvrjednijim primjercima su motivi iz privatnih zbirki Marice Kokša, Marije Ivančan, Marije Kolar i Ane Kopričanec. One su svoje predmete ustupile na korištenje kako bi se ljepota motiva i izrade sačuvala za neka buduća vremena i poslužila kao polazište za učenje, ali i nove kreacije. Svrha ove publikacije je prikupljene i sačuvane motive prezentirati kako bismo ih sačuvali od zaborava, ali možda i motivirali nove – mlađe tkalje na usvajanje ove vještine. Njome odajemo počast trudu, vještini i stvaralaštvu generacija žena koje su svoju svakodnevicu ispunjenu teškim radom uljepšavale ružama, djetelinama, listićima i drugim motivima na tkanju.

Tkana prekrivka, originalni predmet iz 1920-ih godina

Postavljanje osnove na nared

Postupak snovanja

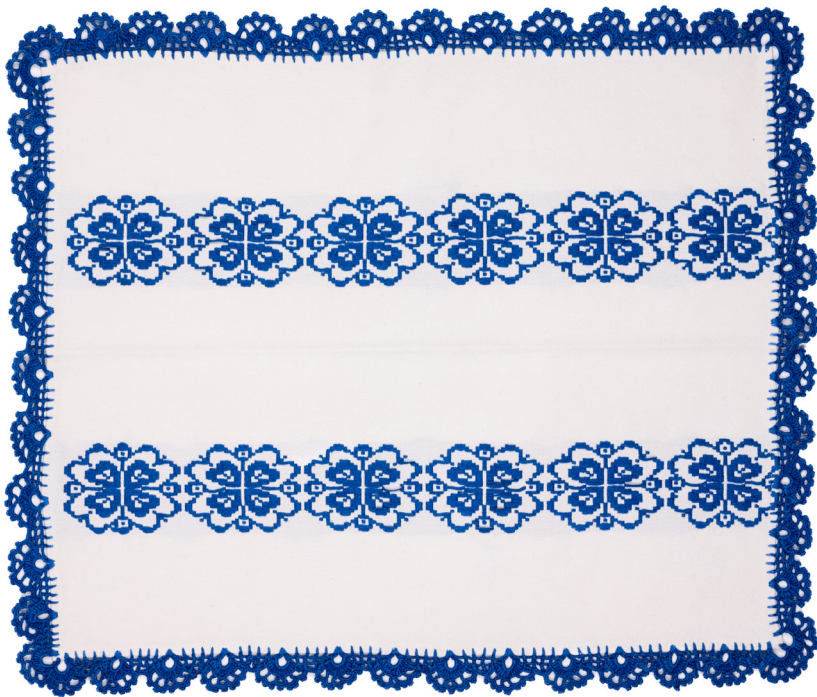

Stavljanje osnove na nared

Katica Lončar u procesu tkanja

Tkana prekrivka rad Katice Lončar

Tkana prekrivka s motivom goluba i golubice, rad Katice Lončar

Slika 1.

Slika 2.

Slika 3.

Slika 4.

Slika 5.

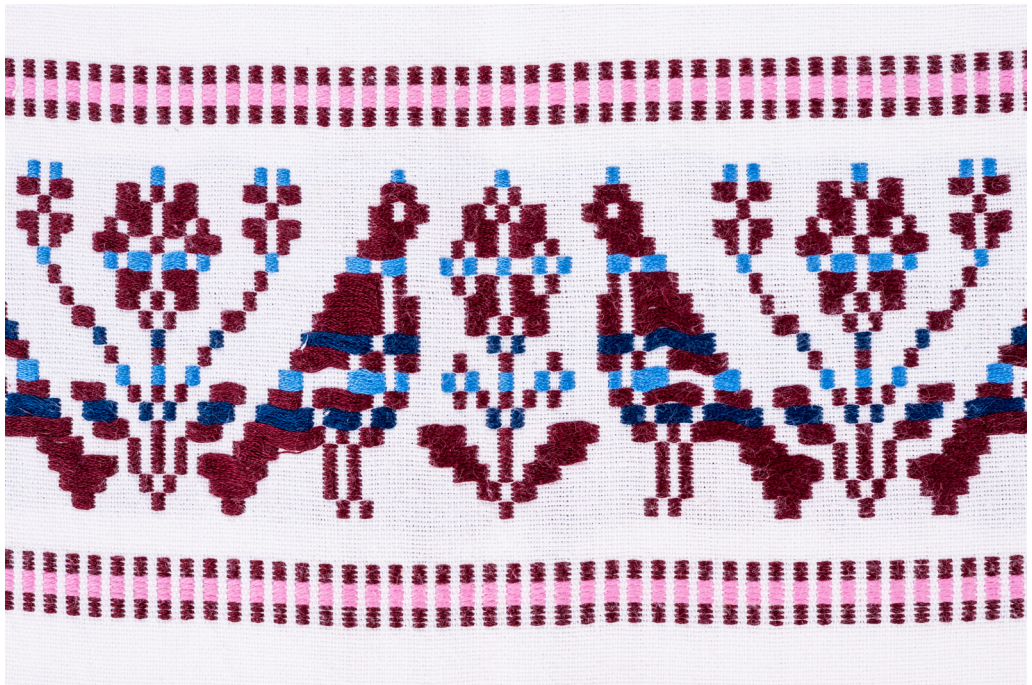
Slika 6.

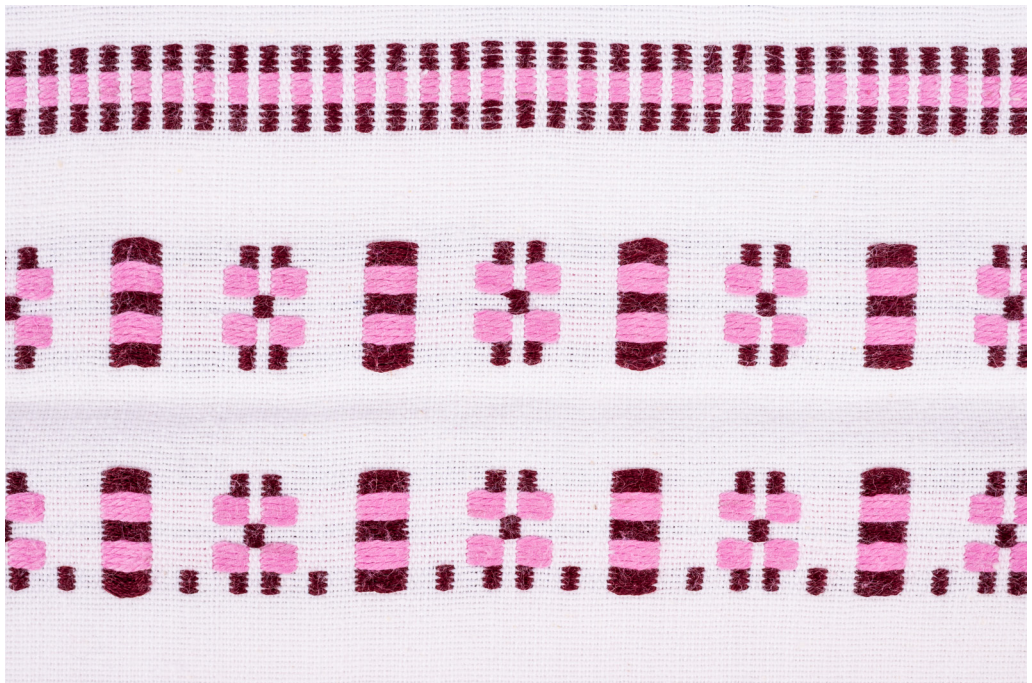
Slika 7.

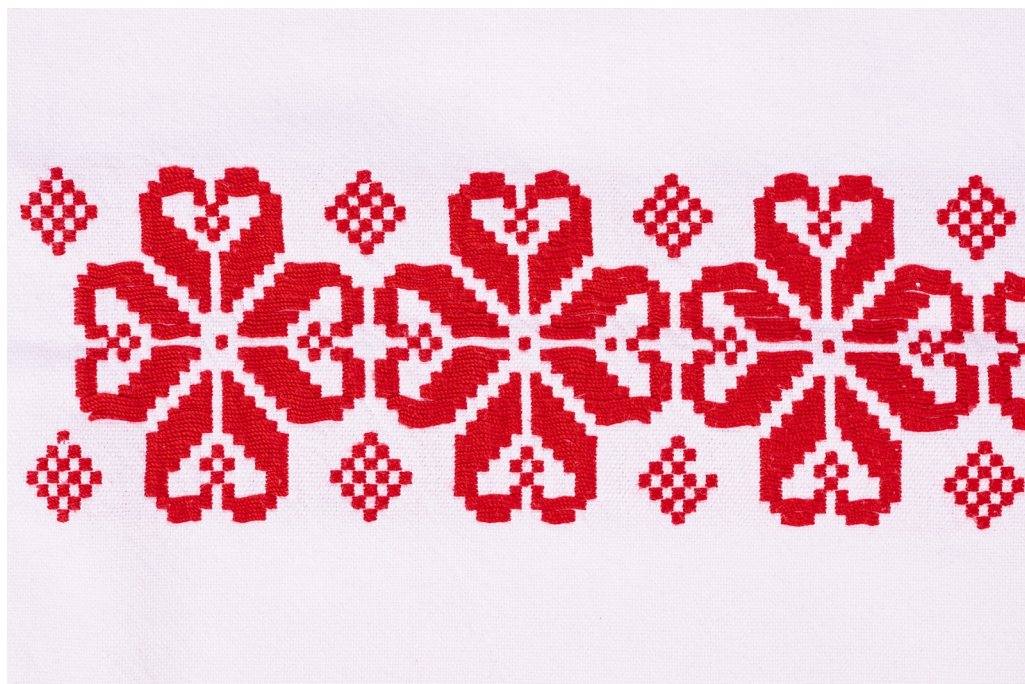
Slika 8.

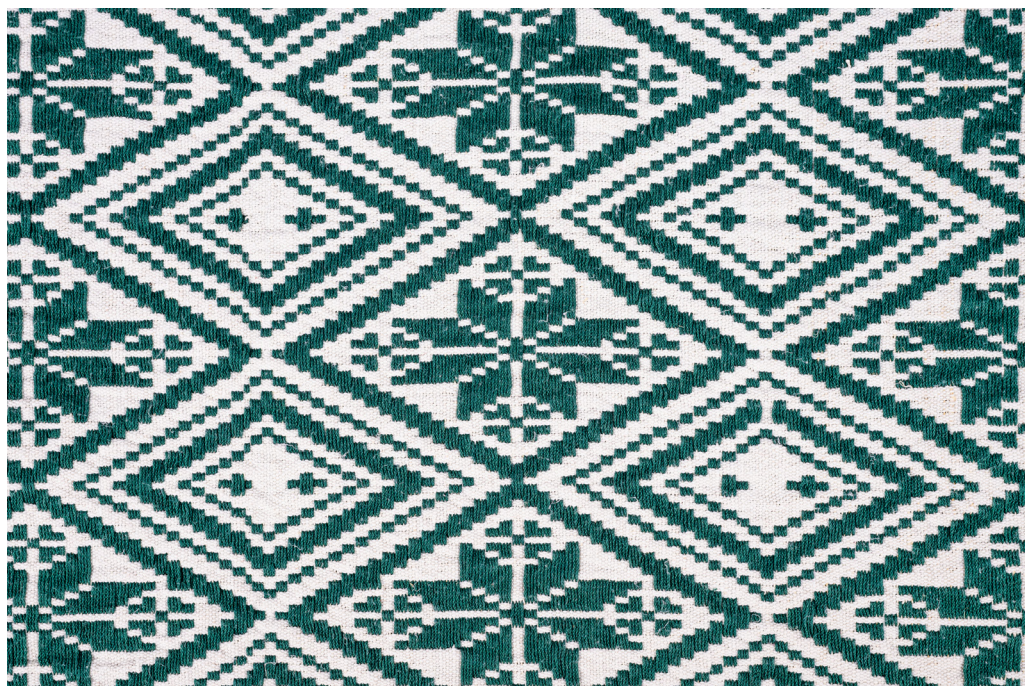
Slika 9.

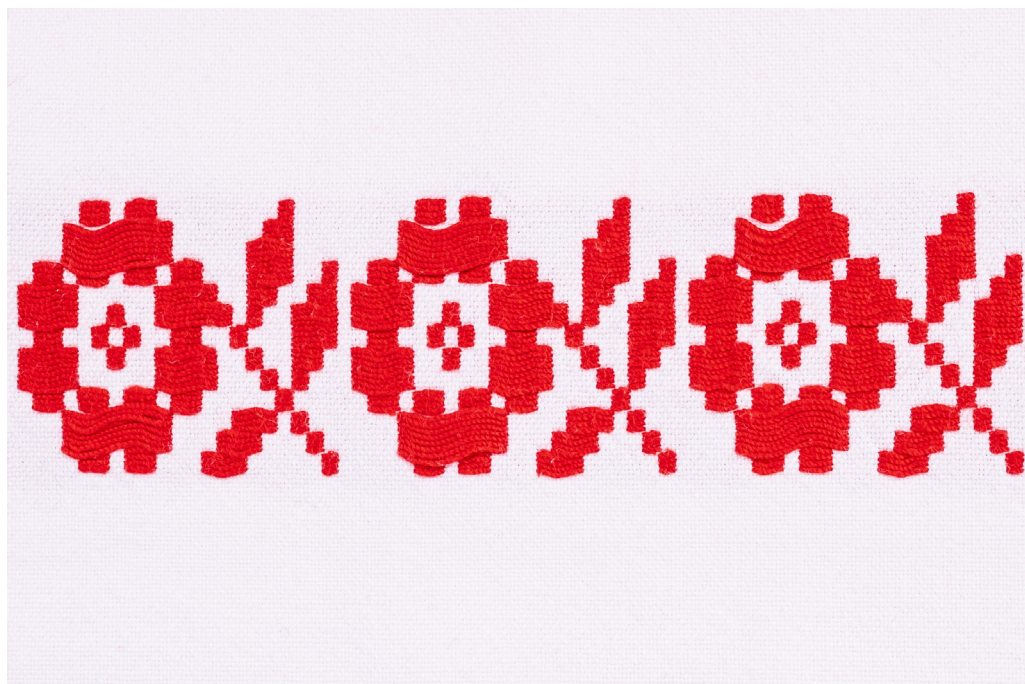
Slika 10.

Slika 11.

Slika 12.

Slika 13.

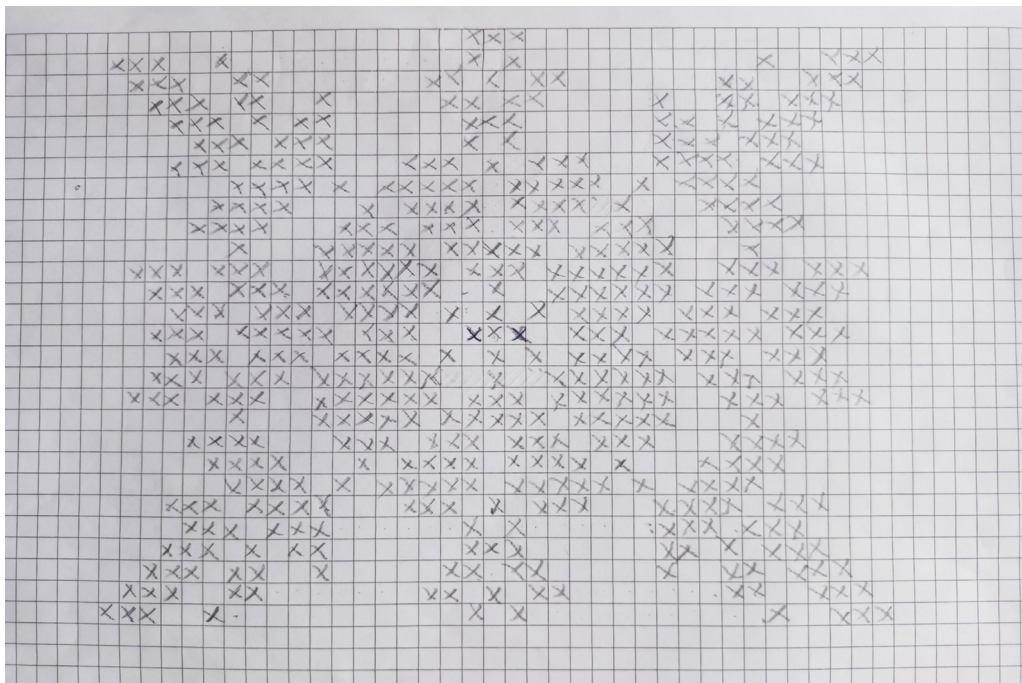
Slika 14.

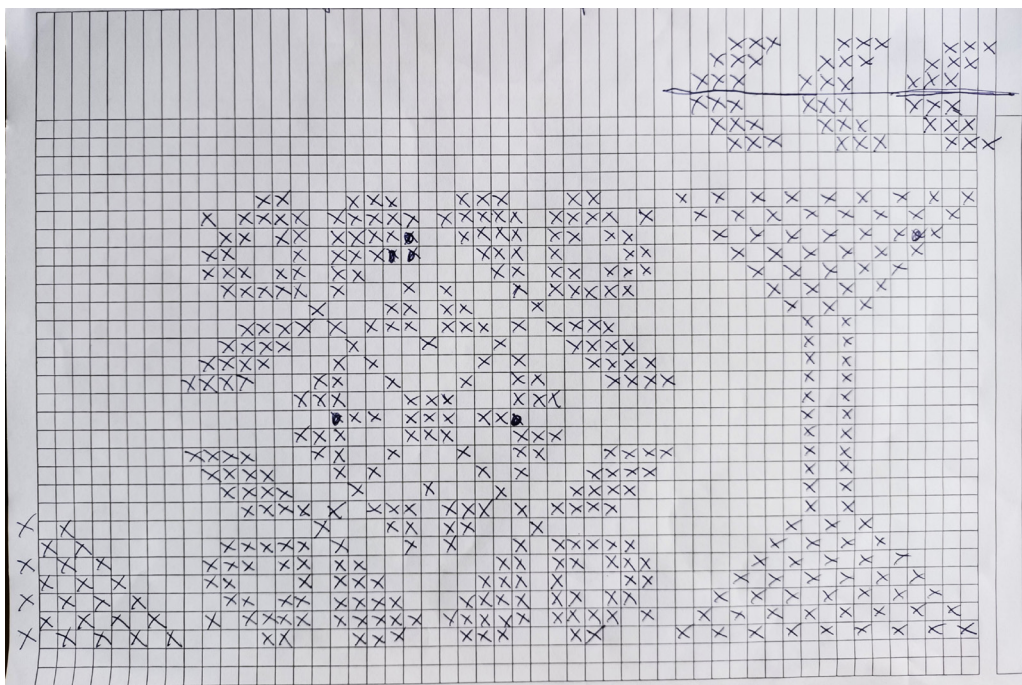
Slika 15.

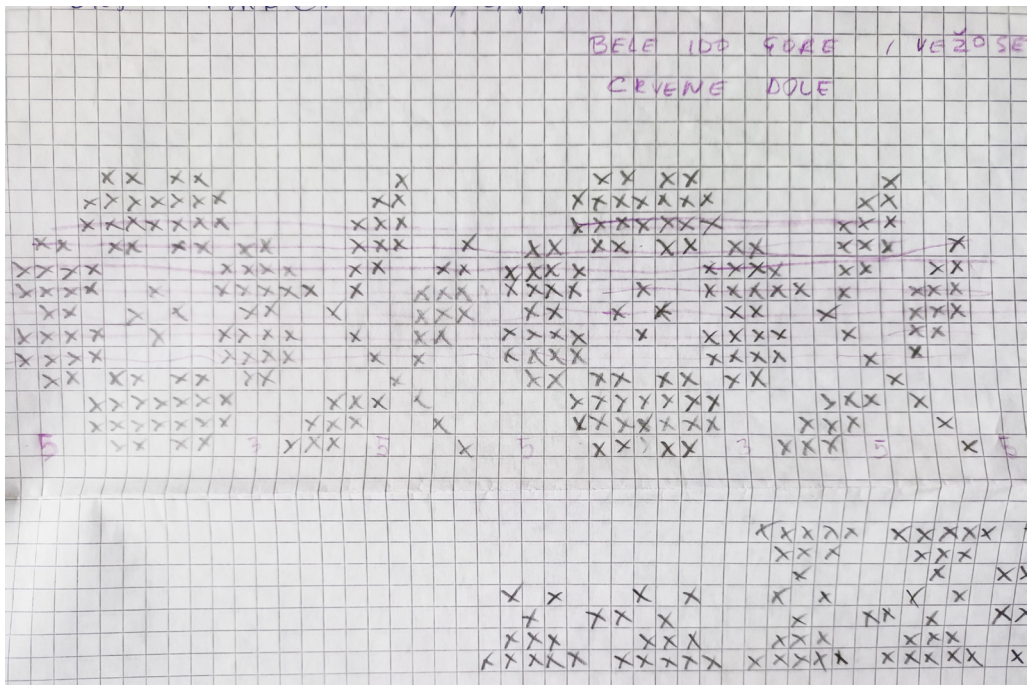
Slika 16.

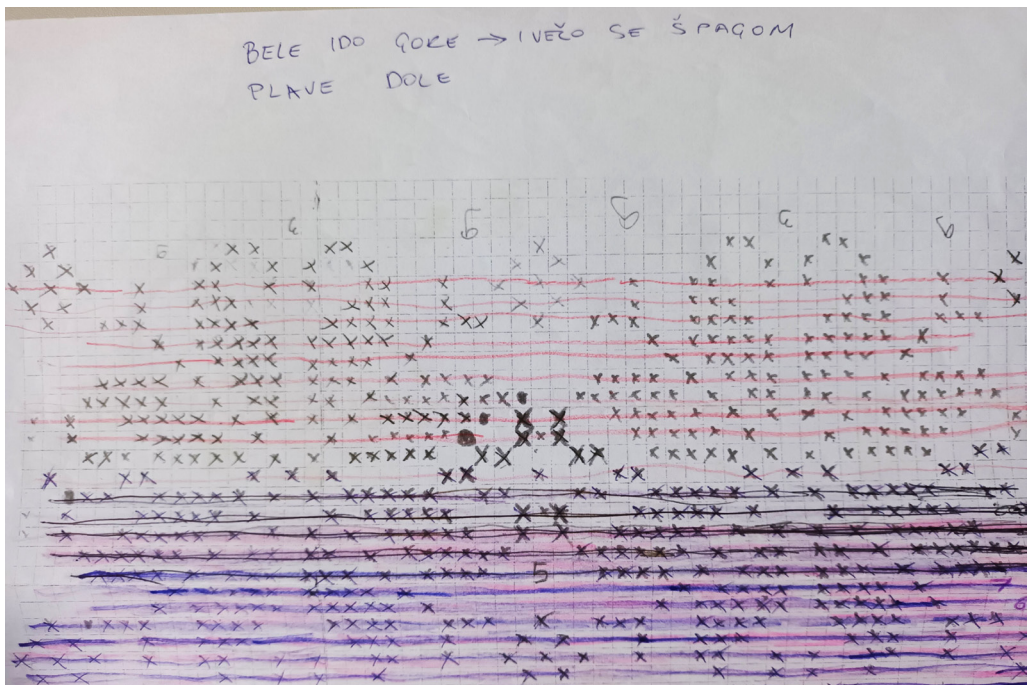
Slika 17.

Slika 18.

Slika 19.

Slika 20.

Katalog motiva i mustri

Slika 1. Djetelina sa četiri lista na predmetu s početka 20. stoljeća (vlasnice Katice Krznarić).

Slika 2. Druga varijanta motiva djeteline s četiri lista, početak 20. stoljeća (iz predmeta vlasnice Marije Kolar).

Slika 3. Rad Katice Lončar, motiv djeteline s četiri lista.

Slika 4. Stilizirana grančica kao rubni motiv na predmetu s početka 20. stoljeća.

Slika 5. Geometrijski rubni motiv na predmetu s početka 20. stoljeća.

Slika 6. Geometrijski rubni motiv na radu Katice Lončar.

Slika 7. Motiv cvijeta proširenog listićima na predmetu s početka 20. stoljeća (vlasnice Ane Kopričanec).

Slika 8. Isti motiv na radu Katice Lončar.

Slika 9. Motiv goluba i golubice. Rad Katice Lončar prema originalu s početka 20. stoljeća vlasnice Marice Kokša.

Slika 10. Rubni geometrijski motiv s istog predmeta. Rad Katice Lončar.

Slika 11. Motiv djeteline ispunjene srcima i obrubljene nacionalnim simbolima. Rad i kreacija Katice Lončar.

Slika 12. Motiv djeteline s četiri lista upotpunjen geometrijskom mrežom. Rad i kreacija Katice Lončar.

Slika 13. Jednostavan cvjetni niz. Rad i kreacija Katice Lončar.

Slika 14. Bogat cvjetni niz omeđen izlomljenom linijom. Rad i kreacija Katice Lončar.

Slika 15. Motiv ruže izveden zlatnim koncem. Rad i kreacija Katice Lončar.

Slika 16. Sakralni motiv. Rad i kreacija Katice Lončar.

Slika 17. Mustra – motiv ruže, nacrtana križićima na papiru.

Slika 18. Mustra za motiv djeteline s četiri lista preuzeta s predmeta vlasnice Marije Kolar.

Slika 19. Mustra za cvjetni niz preuzeta s predmeta vlasnice Marice Kokša.

Slika 20. Mustre su često dopunjene brojevima i bilješkama radi lakšeg snalaženja.

IMPRESSUM

Nakladnik:

Društvo za povjesnicu i starine Molve

Za nakladnika:

Katica Lončar

Autorica teksta:

Vesna Peršić Kovač

Urednica kataloga:

Vesna Peršić Kovač

Fotografije:

Marko Hanžeković – Photo Adria

Vesna Peršić Kovač

Oblikovanje i priprema:

Tiskara Rihtarić

Tisak:

Tiskara Rihtarić

Naklada:

200

Publikacija je realizirana sredstvima Koprivničko-križevačke županije
i Društva za povjesnicu i starine Molve.

Potpora: Muzej grada Koprivnice.

